

описовості. Графік спеціально поміщає образи в екстремальні ситуації, в яких людина долає найвищі морально-психологічні бар'єри [3, с. 64]

Оригінальний підхід до графічного відтворення Шевченкового слова знайшов львівський графік Зиновій Кецало, який працює переважно в естампній графіці. Він підпорядкував авторській волі всі виражальні засоби деревориту, лінориту, акватинти, меццотинто, офорту. Графік створив велику кількість творів («Каштанова алея в Седневі» 1976 р., «Липа Т.Шевченка в Седневі» 1980 р., «Сосни взимку в Седневі» 1993 р.), відвідавши усі місця, де побував Шевченко [4]. У своїх творах З. Кецало приділяє величезну увагу найдрібнішим деталям природи, професійно користуючись технічними можливостями офорту.

Новаторські художньо-образні рішення знаходимо у графіці Богдана Сороки, який відтворював біблійні мотиви поезій Шевченка («Давидові псалми», 1989 р.) Графік інтенсивно заповнює весь аркуш, вільний від зображення фігур, рядками із віршів Шевченка. Таким чином забезпечується комплексне сприйняття і графічного твору, і літературного, що характеризує тонке відчуття Б. Сорокою сьогодення у поєднанні з усвідомленням традицій української культури [2, с.2]

Серед відомих львівських графіків творчість Ярослава Нечая є недостатньо дослідженою. Але безсумнівно є його багатий творчий внесок у графічну Шевченкіану – близько двадцяти літографій, які ілюструють Шевченкові твори («Гамалія» 1989 р., «Гонта» 1991 р., «Берестечко» 1991 р., «Козак Голота» 1991 р.) Особливістю його робіт є вправне використання кольорової гами, символічного навантаження; звернення до філософських, моральних і психологічних проблем в поезії Шевченка [5].

Отже, інтерпретація львівськими графіками другої половини ХХ століття всього різноманіття образів сюжетів поезії Т. Г. Шевченка є надзвичайно багатою. Адже кожен з митців обирав техніку, тематику, жанр відповідно до власних переконань, поглядів і вподобань. Перша половина 1960-х років характерна домінуванню чітких, конструктивно-композиційних рішень, поступово переходячи до загострення характеру образів. Тоді в композиції стає все менше другорядного, і згодом образно-стильова структура львівської графічної Шевченкіани збагачується конфліктністю, драматичним зіткненням, що поглиблює зміст і ускладнює зображувальну форму.

Висновки. В результаті опрацювання літератури та вивчення творів українських графіків і їх творчого внеску в українську Шевченкіану, досліджено пошуки різних поколінь художників. Що свідчить про те, що традиції нашого народу не перериваються, а продовжуються разом з творчими інтерпретаціями львівських митців Я. Музики, М. Курилича, С. Коропчака, С. Караффи-Корбут, Є. Безніска, З. Кецала, Б. Сороки, Я. Нечая, які безсумнівно є найяскравішими представниками українського графічного мистецтва. Адже їхні роботи викликають захоплення не лише через досконалу техніку виконання, а й тим, що повертають глядачів в минуле України, в часи видатного Кобзаря, передаючи ту епоху, красу та багатство історичних образів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Запаско Я. Перо жар-птиці / Я. Запаско // Жовтень. – 1975. – № 3. – С. 150.
2. Сорока Б. Графіка. Каталог виставки / Б. Сорока. — К. – 1990. – С.2.
3. Яців Р. Львівська графіка / Р. Яців. – К. – 1992. – С.63.
4. Яців Р. Львівська графіка / Р. Яців. – К. – 1992. – С.64.
5. Голомша М. Інтерпретація Шевченкіани львівськими графіками другої половини ХХ століття [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://librar.org.ua/sections_load.php?s=art&id=338

Данилів В.

Науковий керівник – доц. Маркович М. Й.

ХУДОЖНІЙ РОЗПИС НА СКЛІ ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ. ТРАДИЦІЇ ТА СУЧАСНІСТЬ

Постановка проблеми. Довгі роки розпис на склі залишався поза увагою дослідників, тому існує потреба у мистецтвознавчій оцінці. Дослідження дозволить поглибити вивчення та показати цілісність цього виду мистецтва Західного регіону. Широкий аспект дослідження розпису на склі розкриє маловідому сторінку цього виду мистецтва та сприятиме залученню творів до наукового обігу.

Метою статті є дослідження особливостей виникнення, та традиції розпису на склі західного регіону України та їхнього впливу на сучасність.

Аналіз досліджень і публікацій. Становлення та розвиток художнього вітражу та розпису на склі у Західному регіоні України на сьогодні практично не досліджені. Тому не має мистецтвознавчого аналізу цього важливого явища культури.

Питаннями відродження та збереження сакрального вітражу звертались І. Гах, Р. Грималюк, Г. Тищенко, А. Пронін. У своїх працях ці дослідники висвітлювали етапи становлення та розвитку храмового вітража у контексті мистецтвознавства.

Перше масштабне узагальнення історичного матеріалу стосовно розпису скла подано у працях Є. Мінухіна. Науковець розкриває широкий спектр питань, пов'язаних з розвитком вітражного мистецтва в Європі та СРСР у радянський період. Але розпис на склі є важливим, оригінальним і надзвичайно цікавим видом українського декоративно-прикладного мистецтва, самобутнє та яскраве явище національної культури з давньою традицією. Але нажаль на сьогодні воно є найменш осмислене і теоретично означене з

позицій сучасного мистецтвознавства й художньої культури.

Виклад основного матеріалу. На території України живопис на склі поширився в ХІХ ст. переважно в Західних регіонах, зокрема, на Буковині, Галичині, Гуцульщині, Закарпатті. Живопис українських майстрів адаптувався і набув самобутніх рис. Ікони на склі, написані без дотримання церковних приписів, пов'язувалися не тільки з релігією, а й з народним побутом та естетичними уподобаннями і призначалися для інтер'єрів сільських хат. Нерідко такі ікони називають народною картиною на склі.

Художня особливість українського живопису на склі виявляє себе яскравим колоритом, багатую декоративністю, площинністю, зображення. Арсенал зображувальних засобів при цьому мінімальний: графічна лінія, обмежена палітра локальних кольорів – червоного і чорного, білого та синього, жовтого та зеленого. Прикметною стилістичною ознакою українського живопису на склі є лінійна розробка площини. Прямі і хвилясті лінії, вільно покладені за формою, створюють м'який плавний контур, який окреслює силуети фігури, риси обличчя, виявляє основне, характерне без зайвих деталей. Ритм ліній оживляє локальні кольори площини, декоративно збагачує композицію. Така манера письма нагадує розпис малярів на скринях чи кольорові розписи на кахлях [2, с. 79].

Говорячи про розпис на склі на території західних регіонів України, то можемо відмітити, що в процесі його розвитку він мінявся, збагачувався і зазнавав багатосторонніх впливів з боку Польщі, Буковини, Румунії, Покуття та ін. Знайдені у Карпатах твори сакрального змісту, стають зародком в розвитку такої течії як декоративний розпис на склі.

Поступово розвиваючись розпис переходить від ікон до простого зображення навколишнього світу, ілюстрацією до казок, абстрактних робіт та інших. Ми вже можемо бачити й філософські мотиви і роздуми автора на склі. Таким розписом починають оздоблювати і предмети вжитку. Цей вид народного малярства проявлявся в іконописі, який завдяки своєрідній колористиці та графічному трактуванню рисунку, де зовсім відсутній канонічний іконописний стиль, дістав назву покутської або «гуцульської» ікони [7].

Не дотримуючись вимог церковних приписів ікони, як правило, не займали місце у храмі, а призначалися для інтер'єру селянських хат, або висіли у скромних придорожніх каплицях. Відрізняючись декоративністю, вони вносили в інтер'єр напівтемного селянського житла живий відблиск скла і яскраву кольоровість, притаманну народному естетичному уподобанню. Власне на основі цих сакральних мотивів, відійшовши від канонів і поєднавши з великою спадщиною малярства Буковині, Галичині, Гуцульщині, Закарпатті, орнаментикою писанкарства та сюжетністю петриківського розпису і сформувалась традиційність художнього розпису на склі.

Зараз в Україні, на жаль, у техніці розпису на склі працює небагато митців, але головне, що вона не забута. На Львівщині в техніці живопису на склі працює народний умілець-самородок Іван Сколоздра. У своїх роботах майстер відтворює образно-пластичне бачення українського побуту, життя, історичних подій, обрядів і свят народу. Художнику притаманне тонке відчуття гармонії кольорів. Композиції його творів емоційні, поетичні, ритмічні [6, с. 47].

У його творах і героїзм козаччини, і сільський побут, і відображення одвічних моральних засад. Тут картини, які відображають звичайні й трагічні сторінки історії рідного краю, за місце на землі поміж іншими народами, чумакування, хліборобську святочну буденщину. Митець прагне відобразити всі звичай: колядування, великодні свята, вечорниці й інші. Він відтворює на склі всю красу нашої неповторної природи, нашу культуру з її давніми традиціями, змальовує життя простих людей, життя наших предків і славу українську минувшину.

Відштовхуючись від традицій народного живопису і відображаючи на склі сюжети, пов'язані з пісним фольклором, народними звичаями та обрядами малює Анастасія Рак. Майстриня, зберігаючи головні особливості народної картини, вміло поєднує мотиви з новими елементами, досягаючи неперевершеної образності. Картини народної художниці вражають простотою і глибиною зображуваного. Її роботи яскраві і писані не з натури, а видобуті з глибин душі майстрині.

З початком становлення художнього розпису на склі як самобутнього виду мистецтва, ним починають цікавитись не лише народні майстри, але й професійні художники. Одним із таких є Леонтій Гринюх. Митця цікавлять біблійні сюжети, народні свята та обрядовість, багате подіями історичне минуле України та сьогодення. В його творах відчутний вплив стародавнього іконопису, особливо в трактуванні образів людей, елементів зображення. Одночасно це поєднується з пошуками художником почерку. Вражає вишуканість виконання, бездоганна у своїй декоративності, багата образна мова його робіт [4, с.107].

Відображенню побуту й традицій українського народу присвятила свою творчість ще одна талановита майстриня з Тернопільщини, яка залишилась вірна батьківським традиціям працюючи за кордоном, такою була Ярослава Музика. Вона по-своєму зуміла зобразила цілий пантеон нестрашних і незлих у неї персонажів гуцульської демонології: «Мольфар», «Арідник», «Чугайстер», «Відьма й упир». У них перемагає гумор художниці, містичним є лише блиск емалей. Їй належить й цикл робіт на теми творів Тараса Шевченка. Вони пристрасні, трагічні, тонко виконані у вишуканій колористичній гамі.

Сучасні майстри працюючи в даному напрямку, збагатили його новими сюжетними композиціями з відображенням обрядових свят й традицій народу України, й сакральних мотивів.

Висновок. Живопис на склі виступає яскравою сторінкою образотворчого фольклору, що живиться багатими мистецькими традиціями минулих віків. У малюванні на склі відбилися естетичні смаки народу, реалії побуту, соціальні мотиви, розуміння явищ навколишнього світу. Тут органічно поєдналися казка і правда, фантазія і реальність.

Зараз в Україні, на жаль, у техніці розпису на склі працює небагато митців. Серед тих хто продовжує традиції, творить сучасне трактування Іван Сколоздра, Анастасія Рак, Леонтій Гринюх, Ярослав Музика

Отже, художнє скло маючи свою багатовікову традицію й бувше майже забутим, змогло відродитись у творчості художників сьогодення зберігши свої цінності і внісши певну новизну на цей напрямок в мистецтві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мартинюк, Г. Барвисті вітражі: поезія / Г. Мартинюк // Дзвін. – 2012. – № 2. – С. 28-29.
2. Кириченко, М. А. Український народний декоративний розпис. : навч. посібник / М.А.Кириченко. – К. : Знання – прес, 2006. – 228 с.
3. Федорук, О. К. Маєстро художнього скла Андрій Бокотей / О. Федорук. – К. : Либідь, 2008. – 320 с.
4. Сучасне українське художнє скло [альбом] / автор-упоряд. Ф. С. Петрякова; вступ. ст. В. А. Щербакова. - К. : Мистецтво, 1980. – 148 с.
5. Зельдич, А. Художнє скло / А. Зельдич. – К. : Мистецтво, 1966. – 52 с.
6. Іван Сколоздра [Альбом] : живопис на склі / В.П.Откович. – К. : Мистецтво, 1990. – 118 с.
7. Українські декоративні розписи [альбом] / сост. В. Нагай. К. : Образотв. мистецтво і муз. література, 1957. – 52 с.

Петрига П.

Науковий керівник – доц. Дячок О. М.

ХУДОЖНІ СТИЛІ ТА НАПРЯМИ У ТВОРЧОСТІ ХУДОЖНИКІВ ЖИВОПИСЦІВ УКРАЇНИ ХІХ – ХХ СТ.

Постановка проблеми. ХІХ–ХХ століття гострих протиріч, глибоких соціальних конфліктів і розчарувань, і разом з тим - надій людства, століття наполегливих пошуків нових, більш досконалих шляхів розвитку суспільства.

ХІХ – початок ХХ сторіччя – час, за світовими вимірами не вельми великий, проте в історії українського мистецтва, він позначений таким розмаїттям високих художніх досягнень та видатних імен, що по – праву може вважатися його «золотою добою» [1].

Метою статті є здійснення короткого історичного огляду публікацій та поглиблення знань про живопис ХІХ – ХХ ст., його напрями, ознайомлення з творчістю художників України того часу, які працювали у жанрі міського пейзажу;

Аналіз досліджень. Наукова проблема полягає в тому, що українське художнє мистецтво кінця ХІХ - початку ХХ ст. формувалося та існувало на межі перетину впливів російського академічного та реалістичного живопису, новітніх течій в європейському та світовому мистецтві, а також під впливом народних традицій художньої творчості. Це спричинило появу нових стилів та напрямів в українському мистецтві. Для вирішення цієї проблематики потрібно переглянути історіографію мистецтва. Серед використаних джерел можна виділити статті таких авторів як: Беличко Ю., Гординський С., Денисенко О., Лобановський Б. Вони висвітлювали історію розвитку українського живописного мистецтва того часу.

Виклад основного матеріалу. Постійний пошук, соціальне непорозуміння, бажання створити щось нове, принесло із собою глибокі зміни у всіх сферах діяльності людини, в тому числі ідеології, культурі, мистецтві. Ніколи раніше живопис, скульптура і графіка не були настільки тісно і безпосередньо пов'язані з реальним життям, ніколи раніше не виявлялася в них так ясно критична спрямованість, заперечення всього. Розвиток українського живопису ХІХ – ХХ ст. визначився появою кардинально нових живописних напрямів, які були суперечливі та незрівнянні ні з однією із минулих епох за своєю різноманітністю і парадоксальністю. Образотворче мистецтво стало сферою, де на початку ХХ століття найбільш наочно проявився розрив з традицією, художній пошук і новаторство. Надзвичайно поширюється синтез мистецтв. [3].

Мистецтво, яке бурхливо розвивалося втрачало свою колишню стильову цілісність, його розвиток ставав все більш нерівномірним, стрибкоподібним, творча взаємодія окремих видів мистецтва порушувалася, зростали індивідуалістичні тенденції. Як у колишні часи, так і в ХІХ столітті художні стилі тісно пов'язані зі смислами епохи, з її міфологією. Очевидно, що місце міфу в мистецтві новітнього часу займає науково-технічний прогрес, який змусив художників відмовитися від звичного погляду на світ.

Наука переглянула більшу частину «вічних істин» Нового часу, а також змінила ставлення до гуманістичних цінностей епох Відродження і Просвітництва. Кожен почав шукати свій вихід: одні в продовження культурної традиції минулого, другі, треті - у набутті втрачених зв'язків з природою, в науково-технічній революції, в нігілістичному самоствердженні.

Пошуки нових шляхів, експериментування й революційне перетворення, багатолікість, різноманітність і контрастність творчих пошуків - відмінні риси мистецтва ХІХ – ХХ століть. Образотворче мистецтво початку ХХ століття усе наполегливіше відходить від принципу життєвості форми. Першими в цьому напрямі пішли кубісти, які деформували натуру, розклали її на прості геометричні форми. Їх змінили футуристи, що оспівували динамізм життя і красу швидкості, орфісти, що шукали гармонію в колірних поєднаннях, пуристи, які пропагували машинну естетику. [4].

Мистецтво все більше стає своєрідним знаком, воно не зводиться більше до декоративності. Одна з особливостей ХХ століття – гіпертрофований індивідуалізм. Психологічні копання в глибинах індивідуального найбільш яскраво проявилися в сюрреалізмі, який понад півстоліття домінував у світовому художньому житті. Його концепція утверджувала загадковість і непізнаність світу, в якому зникають час і історія, а людина живе підсвідомістю і опиняється безпорадною перед труднощами.